Broedvogels erf Vierburenweg 2 in Westeremden (2022)

Alwin van Lubeck & Addo van der Eijk

Rapport Wierde & Dijk 2024

Broedvogels erf Vierburenweg 2 in Westeremden (2022)

In 2022 is het erf aan de Vierburenweg 2 in Westeremden geïnventariseerd op broedvogels. De inventarisatie vond plaats in het kader van het ervenproject Mooi Heem van agrarische natuurvereniging Wierde & Dijk.

Alwin van Lubeck & Addo van der Eijk

Rapport Mooi Heem 2024

Wijze van citeren: Lubeck van A. & A. van der Eijk, 2024. Broedvogels erf Vierburenweg 2 in Westeremden (2022), Wierde & Dijk.

Foto cover: Merel (man) met voer voor jongen in de bek (Foto Albert-Erik de Winter)

Het project Mooi Heem is financieel mogelijk gemaakt dankzij bijdragen van de provincie Groningen vanuit het programma Bos en Hout, gemeente Eemsdelta, gemeente Het Hogeland, Wierde & Dijk en Toukomst, een initiatief van het Nationaal Programma Groningen.

Inhoud

2. INLEIDING 3

3. BESCHRIJVING (BOEREN)ERF 4

4. WERKWIJZE EN WEERSOMSTANDIGHEDEN 5

5. RESULTATEN BROEDVOGELS 7

6. LITERATUUR 8

BIJLAGE 1: BROEDCODES 9

BIJLAGE 2: SOORT- EN TERRITORIUMKAARTEN 10

1. Inleiding

In 2022 is een broedvogelinventarisatie uitgevoerd op het erf aan de Vierburenweg 2 in Westeremden. Hierbij zijn alle waargenomen vogelsoorten integraal gekarteerd volgens de BMP-methode van Sovon. De inventarisatie vond plaats in het kader van Mooi Heem, het ervenproject van agrarische natuurvereniging Wierde & Dijk. Met het project vergroot Wierde & Dijk de biodiversiteit op Noord-Groninger erven en wordt de natuur op de erven in kaart gebracht. Deze en andere inventarisaties dragen bij aan het onder de aandacht brengen van de waarde en betekenis van boerenerven voor flora en fauna.

In dit rapport presenteren we de resultaten van de broedvogelkartering. Alwin van Lubeck voerde de inventarisatie uit. De rapportage is opgeteld door Addo van der Eijk en Alwin van Lubeck.

Wierde & Dijk is een vereniging voor natuur- en landschapsbeheer in Noord-Groningen. Zij verenigt streekbewoners die zich willen inzetten voor de bescherming van natuur en landschap in Noord-Groningen. Agrarische leden en burgerleden werken daarin samen. De afgelopen jaren heeft Wierde & Dijk zich ingezet voor projecten op het gebied van akker- en weidevogelbeheer, dijkbeheer, kolken, groene erven en agrarisch landschappelijk bouwen.

De familie Klungel wordt bedankt voor de medewerking aan deze broedvogelinventarisatie en het beschikbaar stellen van het erf en de bijbehorende landerijen voor dit onderzoek.

2. Beschrijving (boeren)erf

Adres *: Vierburenweg 2, 9922 TE Westeremden*
Geïnventariseerd oppervlakte *: 0,5 hectare*
Geïnventariseerde elementen *: Erf*

Het erf van de familie Klungel ligt ten noordwesten van het dorp Westeremden (Figuur 1). Het is een geen boerenbedrijf, maar een particuliere woning met een ruime driehoekige tuin. Bij de inrichting van de tuin wordt ernaar gestreefd om het vogel- en insectensoorten naar de zin te maken. Op het erf is veel natuurlijkheid te vinden met extensief beheerde graslandjes, perken met tuin- en wilde planten, perken met struiken en een vogelbosje met een bijenstal. De tuin wordt omgeven door hagen en, aan de wegzijde, een houtsingel. Op het erf staan fruitbomen en enkele oude bomen, waaronder twee abelen, een linde en een geknotte wilg (Stockmann, 2021).

Figuur 1: Ligging van het op broedvogels geïnventariseerd (boeren)erf.

Vierburenweg 2 (Westeremden)

3. Werkwijze en weersomstandigheden

De broedvogelinventarisatie is uitgevoerd conform de richtlijnen van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) van Sovon Vogelonderzoek Nederland (Vergeer et al., 2016). De BMP-methode heeft tot doel vast te stellen welke broedvogelsoorten en aantallen in een gebied voorkomen. Bij het BMP wordt een onderzoeksgebied meerdere keren in een seizoen bezocht. Het aantal bezoeken is afhankelijk van het landschapstype. Zo hoeft een kwelder minder vaak bezocht te worden dan een bosgebied. Het (boeren)erf staat binnen de BMP-methode niet als zodanig beschreven. Voor de opzet van de erfinventarisaties is gekozen voor 6 tellingen. De inschatting is dat dit aantal voldoende is voor het getalsmatig voorkomen van broedvogelsoorten en aantallen te kunnen vastleggen. Een nachtbezoek, onder meer voor uilen en rallen, is in deze inventarisatie niet uitgevoerd. Omdat veel vogels zingen en actief zijn omstreeks zonsopgang, zijn de meeste tellingen zijn in de eerste uren na zonsopgang uitgevoerd.

	Bezoekdatum	Tijdstip
1.	8 april 2022	08:32 t/m 08:42
2.	23 april 2022	09:02 t/m 09:09
3.	6 mei 2022	07:30 t/m 08:02
4.	13 mei 2022	09:36 t/m 09:48
5.	20 mei 2022	07:29 t/m 08:16
6.	27 mei 2022	10:40 t/m 11:03

Tabel 1: Bezoeken aan erf.

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd in de Applicatie Avimap, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. De broedcodes staan in bijlage 1. Er bestaan 16 broedcodes, zoals ‘Baltsend paar in broedbiotoop’ (code 5) en ‘Nest met eieren’ (code 15). Hoe hoger de code, hoe groter de kans is dat de waarneming daadwerkelijk op een broedgeval wijst.

Na afloop van het veldwerk is het aantal territoria bepaald via het programma autoclustering van Sovon. Dit programma clustert alle waarnemingen op grond van vaste criteria. Voor elke vogelsoort gelden andere criteria. Zo verschilt de datumgrens per soort. Alleen waarnemingen

binnen de datumgrenzen worden meegerekend. Voor gele kwikstaart ligt de datumgrens bijvoorbeeld van 10 april tot 15 juli, voor winterkoning van 25 januari tot 15 juli. De automatische clustering is vervolgens door de waarnemer gecontroleerd.

Met het BMP-methode brengt Sovon ontwikkelingen van de aantallen en de verspreiding van de Nederlandse broedvogels in kaart. De methode maakt het mogelijk om trends in beeld te brengen. Dankzij het BMP is bekend of soorten de afgelopen jaren voor- of juist achteruit zijn gegaan. De voor dit project ingevoerde waarnemingen dragen bij aan het landelijke beeld van de Nederlandse broedvogels.

Het goed kunnen waarnemen van het aantal broedparen en de broedvogelsoorten hangt onder meer af van de weersomstandigheid tijdens een broedseizoen. Zo zijn vogels beter waar te nemen op windstille en zonnige dagen dan op dagen met harde regen en wind. In de rapportage over broedvogelinventarisaties wordt daarom altijd de weersomstandigheden beschreven.

Weer broedseizoen 2022

De lente van 2022 was aan de zachte kant, droog en zeer zonnig. Maart was ruim een halve graad zachter dan normaal. Het was met landelijk gemiddeld 250 uur (normaal 146 uur) de zonnigste maart sinds het begin van de metingen. De overgang van maart naar april verliep koud. Op veel plaatsen lag een paar centimeter sneeuw. Mei was met 14,0 °C (normaal 13,4 °C) weer warmer dan normaal. Mei was ook zonniger dan normaal. Juni was met 17,1 °C tegen normaal 16,2 °C warm. De maand begon koel, maar het werd snel warmer. Het zomerse weer werd onderbroken door enkele zeer natte dagen, 5 en 8 juni.

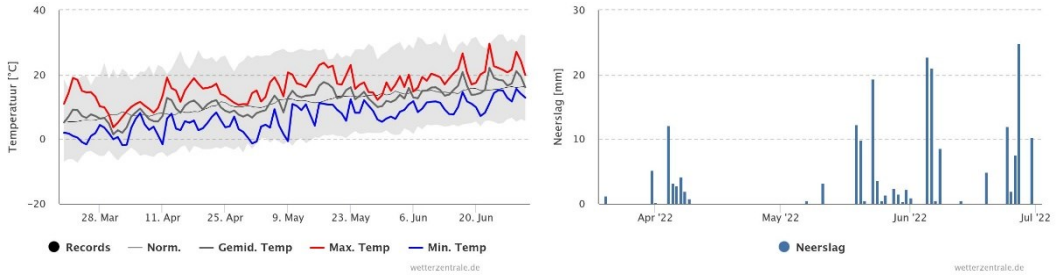

Figuur 2: Gemiddelde temperatuur en hoeveelheid neerslag per dag van 1 maart 2022 tot 1 juli 2022 (Bron: KNMI).

4. Resultaten broedvogels

Op het erf zijn in totaal 10 soorten broedvogels vastgesteld, waaronder 3 Rode Lijst soorten, te weten huismus, huiszwaluw en ringmus. In totaal zijn 29 territoria geteld.

Soort	Aantal broedpaar/ territoria	Rode Lijst
Ekster	1	
Grasmus	1	
Houtduif	2	
Huismus	3	gevoelig
Huiszwaluw	10	gevoelig
Koolmees	1	
Merel	3	
Ringmus	4	gevoelig
Vink	2	
Zwarte Kraai	2	
TOTAAL SOORTEN	**10**	
TOTAAL TERRITORIA	**29**	

Tabel 2: Broedvogels in het onderzoeksgebied.

De huiszwaluw was met 10 territoria met afstand de meeste voorkomende broedvogel op het erf. De nesten van de huiszwaluwen zaten tegen de gevel van het huis. De vele huiszwaluwen geven ook aan dat in de buurt veel vliegende insecten zijn. Verder broedden op het erf soorten als ringmus (4 territoria) en huismus (3 territoria), beide op de Rode Lijst.

Niet elke waargenomen vogel wordt met de selectiecriteria van Sovon uiteindelijk een territoria. Zo kan het zijn dat een soort eenmaal binnen de broedperiode als individu is aangetroffen, terwijl twee waarnemingen bij elkaar in de buurt nodig zijn om de soort als een territorium te tellen. Sommige waargenomen vogelsoorten staan daarom niet in bovenstaande lijst. Op dit erf geldt dat voor roodborst en zanglijster.

Koolmees (Foto Albert-Erik de Winter)

5. Literatuur

Kleunen, A. van, Foppen, R. & van Turnhout, C. van 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

Stockmann, L, 2021. Wat leeft er op het boerenerf? Deel flora en vegetatie. Wierde & Dijk.

Vergeer JW, A van Dijk, A Boele, J van Bruggen & F Hustings, 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 1: broedcodes

Overzicht 16 broedcodes

Code 0
Niet-territoriumindicerende waarnemingen buiten geschikt broedbiotoop
Bijv. een groep Rotganzen, een Witgat in een sloot, maar ook: een groep Krakeenden eind maart op een kaal zandgat. Dit type waarnemingen hoeft niet genoteerd te worden, het zijn per definitie geen geldige waarnemingen. Wil je ze toch noteren, hanteer dan de code 0. Ze doen niet mee bij de interpretatie.

Code 1
Volwassen individu in mogelijk broedbiotoop
Geef tenminste bij Wilde Eend, Soepeend, Tafeleend, Kuifeend, Middelste Zaagbek, Fazant, Kievit, Kemphaan, Baardman en Huismus aan of het een mannetje dan wel vrouwtje betreft. Dit heeft bij deze soorten namelijk invloed op de bepaling van het aantal territoria.

Code 2
Zingend of baltsend individu in geschikt broedbiotoop
In bos, struweel, moeras en stedelijk gebied is dit veruit de meest gebruikte broedcode, met name voor zangvogels.

Code 3
Paar in geschikt broedbiotoop
Veel voorkomende code bij niet-zangvogels. Een baltsend paar krijgt code 5.
Let op: een zingende vogel telt bij de clustering vaak zwaarder dan een paartje! Heb je de keuze tussen code 3 of code 2, noteer dan code 2.

Code 5
Baltsend paar in broedbiotoop
Hieronder valt ook voeren van een vrouwtje door het mannetje.

Code 6
Bezoek van een vogel aan een waarschijnlijke nestplaats
Bijv. Huismus die onder dakpan kruipt, Boerenzwaluw die schuur invliegt. Let op: één waarneming van deze code leidt vaak niet direct tot een territorium, terwijl dat vanaf broedcode 7 veelal wel het geval is.

Code 7
Alarmeren/angstkreten of ander gedrag dat wijst op aanwezigheid van nest of jongen
Let op: soms alarmeren vogels zonder dat sprake is van een broedgeval, of zijn de jongen al ver van het nest verwijderd (vooral bij ganzen, eenden, Kievit, Grutto). Dan deze code niet gebruiken; let daarom goed op of de vogel plaatsgebonden is.

Code 9
Transport van nestmateriaal/nestbouw/uithakken of graven nestholte
Achterhaal zo goed mogelijk waar de vogel naar toe vliegt en noteer de waarneming op die plek op de kaart. Voorkom zo dat het territorium uiteindelijk op de plaats komt waar de vogel bijv. takken voor het nest verzamelt.

Code 10
Afleidingsgedrag
De vogel doet alsof hij verlamd/gewond is en lokt zo de waarnemer van het nest. Dit gedrag komt voor bij in open terrein broedende eenden en steltlopers en bij enkele zangvogels, waaronder Rietgors.

Code 11
Pas gebruikt nest of eierschalen
Let op: eierschalen kunnen verplaatst zijn door een predator en van een andere locatie afkomstig zijn. Bij twijfel deze code niet gebruiken.

Code 12
Pas uitgevlogen nestblijvers, of uitgelopen donsjongen van nestvlieders
Gebruik deze code bij nestvlieders alleen bij jonge pullen nabij het vermoedelijke nest. Niet gebruiken voor verzamelplaatsen van pullen, waar bijv. families Grauwe Ganzen of Bergeenden uit de wijde omgeving naartoe trekken, of waar jonge Kieviten en Grutto's opgroeien. Ze kunnen binnen enkele dagen ver van de nestomgeving zijn verwijderd.

Code 13
Gebruikt nest met onbekende inhoud
Bezoek van oudervogel aan een nest waarvan de inhoud niet kan worden vastgesteld, of waarneming van een broedende vogel. Voorbeeld: Zwarte Kraai in broedhouding op nest hoog in boom.

Code 14
Transport voedsel of ontlasting
Vooral bij zangvogels een goed bruikbare code. Niet zomaar gebruiken bij soorten die vaak lange voedselvluchten maken, zoals meeuwen, sterns en IJsvogel. Ook niet gebruiken bij het voeren van reeds uitgevlogen jongen.

Code 15
Nest met eieren

Code 16
Nest met jongen

Codes 4 (territoriumgedrag op dezelfde plaats, vastgesteld minstens 10 dagen uit elkaar) en 8 (vogel met broedvlekken, alleen in de hand vast te stellen) worden in het veld niet gebruikt.

Bijlage 2: soort- en territoriumkaarten

Ekster 1 territorium

Legenda:

Telgebied

Geldig territorium

Periode:

2022

Telgebied:

55879 Tuin familie Klungel

Sovon

0 0.02 0.04 km

N

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens	afstand
.	X	X	X						1	25-1 t/m 5-7	500

Grasmus 0 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium
- Territoria buiten plot (n=1)

Periode:
2022

Telgebied:
55879 Tuin familie Klungel

Sovon

0 0.02 0.04 km

N

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens	afstand
.	.	X	X	JA					1	20-4 t/m 15-7	300

Houtduif 2 territoria

Legenda:

Telgebied

Geldig territorium

Periode:

2022

Telgebied:

55879 Tuin familie Klungel

Sovon

0 0.02 0.04 km

N

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens	afstand
.	X	X	X						1	15-4 t/m 5-8	300

Huismus 3 territoria

Legenda:

Telgebied

Geldig territorium

Periode:

2022

Telgebied:

55879 Tuin familie Klungel

Sovon

0 0.02 0.04 km

N

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens	afstand
man	X	X	X						1	5-3 t/m 25-6	100

Huiszwaluw 10 territoria

Legenda:

Telgebied

Geldig territorium

Periode:

2022

Telgebied:

55879 Tuin familie Klungel

Sovon

0 0.02 0.04 km

N

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens	afstand
.	.	.	X						1	10-6 t/m 20-8	300

Koolmees 1 territorium

Legenda:

Telgebied

Geldig territorium

Periode:

2022

Telgebied:

55879 Tuin familie Klungel

Sovon

0 0.02 0.04 km

N

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens	afstand
.	X	X	X						1	10-3 t/m 5-7	300

Merel 3 territoria

Legenda:

Telgebied

Geldig territorium

Periode:

2022

Telgebied:

55879 Tuin familie Klungel

Sovon

0 0.02 0.04 km

N

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens	afstand
.	.	X	X						1	25-2 t/m 20-7	300

Ringmus 4 territoria

Legenda:

Telgebied

Geldig territorium

Periode:

2022

Telgebied:

55879 Tuin familie Klungel

Sovon

0 0.02 0.04 km

N

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens	afstand
.	X	X	X						1	25-3 t/m 20-6	300

Vink 2 territoria

Legenda:

Telgebied

Geldig territorium

Periode:

2022

Telgebied:

55879 Tuin familie Klungel

Sovon

0 0.02 0.04 km

N

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens	afstand
.	.	X	X						1	15-4 t/m 25-7	300

Zwarte Kraai 2 territoria

Legenda:

Telgebied

Geldig territorium

Periode:

2022

Telgebied:

55879 Tuin familie Klungel

Sovon

0 0.02 0.04 km

N

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens	afstand
.	X	X	X						1	25-2 t/m 5-7	500

WIERDE & DIJK

JUBILEUM 25 jaar

VERENIGING VOOR AGRARISCH NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER